

ТАҚРИЗ

ба автореферати Исматуллои Сунъатулло дар мавзуи “Таъсири омилҳои миллию этникӣ ба равандҳои сиёсии Шарқи анъанавӣ (таҷрибаи Афғонистон)” барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ

Олами муосир пайваста дар ҳолати тағйирпазирии муносибатҳо ва зиддияту муқовиматҳои гуногун қарор дорад. Кишварҳои Шарқи анъанавӣ, пеш аз ҳама, Афғонистон давраи мураккаби инкишофро сипарӣ менамоянд. Онҳо дар зери таъсири омилҳои гуногун низоми хосаи инкишофро ташаккул дода, онро ҳамчун воситаи рушд истифода менамоянд. Низоми инкишофи онҳо дар зери таъсири омилҳои гуногун сурат мегирад. Аз ҷумла, дар инкишофи онҳо мақом ва нақши таъсиррасониҳои омилҳои миллию этникӣ, ки ҷанбаи ҷаҳони сиёсӣ доранд ҷойгоҳи хосаеро пайдо намудаанд. Вобаста ба ин, мавриди омӯзиш ва таҳқиқ қарор додани масъалаҳои таъсиррасониҳои миллию этникӣ дар шароити тағйироти пайвастаи муносиботи ҷамъиятӣ хеле муҳим аст. Муҳимияти дигари масъалаи мазкур дар он аст, ки таъсиррасониҳои омилҳои миллию этникӣ дар шароити тағйирпазирии ҷомеаи муосири Афғонистон дар илми сиёсӣ собиқа надорад ва бори аввал дар шакли маҷмӯи мавриди баррасӣ қарор гирифта, шаклгирӣ ва такмили он вобаста ба вазъи сиёсӣ иҷтимоӣ марҳила ба марҳила мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст.

Кори диссертационии Исматуллои Сунъатулло дар мавзуи “Таъсири омилҳои миллию этникӣ ба равандҳои сиёсии Шарқи анъанавӣ (таҷрибаи Афғонистон)” ба проблемаи беҳтару самараноктар намудани низоми идоракунии дар шароити тағйироти ҷомеаи муосири Афғонистон коркард шудааст. Ҳамчунин, рисолаи диссертационии мазкур ба масъалаҳои назариявии низоми таъсиррасониҳои омилҳои муҳталиф ба равандҳои сиёсии Афғонистон, асосҳои назариявӣ

методологӣ, ҷанбаҳои сиёсӣ иҷтимоӣ, роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таъсиррасониҳо ва ғайра бахшида мешавад. Унвонҷӯ дар рисолаи диссертатсионӣ бештар ба таҷрибаи Афғонистон, махсусан, давраи муосири муқовиматбори инкишофи он диққат дода, таҳаввулот дар низоми идораи ҷомеа, ташаккули низоми берун кашидан аз мочарои сиёсӣ ба эътибор гирифта, ҷиҳатҳои таърихӣ сиёсии рушди кишвари ҷангзадаро мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор додааст.

Таҳқиқи тағйиротҳо дар ҷанбаҳои сиёсӣ миллӣ ва роҳҳои баланд бардоштани самаранокии ҳалли низоъ ва проблемаҳои дигари инкишофи мутаносиби ҷомеаи Афғонистон, коркарди стратегияи дигаргунсозӣ дар ин самт дар кори диссертатсионӣ инъикос гардидаанд. Бинобар ин, мақсади асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ таҳлили комплексӣ, баррасӣ намудани мақом ва нақши низоми таъсиррасонии омилҳои миллию этникӣ ба равандҳои сиёсӣ дар инкишофи кишвар ва ҳолатҳо ва махсусиятҳои самаранокии он мебошад.

Асосҳои методологии рисоларо усулҳои назариявӣ амалӣ ташкил додаанд ва ин диссертатсияро дар сатҳи илмӣ ва назариявӣ мустаҳкам месозад. Муносибатҳои методологӣ дар доираи истифодаи усулҳои концептуалӣ, сохторӣ, меъёрию арзишӣ ва умумиилмӣ, таҳқиқи сиёсӣ, муқоисавӣ дар рисола мавриди истифода қарор дода шудаанд.

Диссертатсия аз се боб ва нуҳ зербоб иборат аст. Вазифаҳои рисола муайян намудани ҷараёнҳо ва равияҳои асосӣ дар дигаргуниҳои равандҳои сиёсӣ, асосноккуниҳо ва муайян намудани мақоми таъсиррасонии омилҳои марбут ба амалҳо ва фаъолиятҳои умумиятҳои миллию этникӣ дар таҳкими давлати миллӣ ва заминаҳои тақмили ниҳоди идоракунӣ дар Афғонистон, хусусияти қабули қарорҳои сиёсӣ, нақши онҳо дар ҳалли масъалаҳои мубрами сиёсии Афғонистон ва ғайра ба ҳисоб мераванд, ки дар бобу зербобҳо ба таври мушаххас ҳалли худро пайдо кардаанд.

Дар боби якуми кори диссертационӣ асосҳои назариявӣю методологии таҳқиқоти таъсиррасониҳои омилҳои миллию этникӣ ба раванди сиёсии Афғонистон мавриди тадқиқ қарор дода шудааст, ки дар он сохтор ва моҳияту концепсияҳои муосири соҳа таҳлилу баррасӣ шуданд.

Боби дуюми диссертатсия - “Моҳият ва хосиятҳои асосии назария ва амалияи федераликунонӣ” дорои моҳияти махсус буда, ҷанбаҳои миллию сиёсӣ ва нақши онҳо дар ҳалли масъалаҳои муҳими инкишофи ҷомеаи муосири Афғонистон баррасӣ гардидаанд. Ҳамчунин дар боби зикршуда ба таълимоти федерализм ва эҳтимолиятҳои истифодаи амалии он дар шароити кунунии Афғонистон, воқеияти миллию этникӣ дар Афғонистон ва таъсири он ба низоми сиёсии кишвар, федераликунонии Афғонистон дар доираи дархостҳои кишварҳои манфиатдор, зарурати қабули қарорҳои муҳими сиёсӣ ва инкишофи самараноки ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсӣ ва дигар масъалаҳои актуалӣ таҳлили зарурӣ пайдо намудаанд.

Боби сеюми диссертатсия - “Масъалаҳо ва дурнамои танзими муносибатҳои миллию этникӣ дар Афғонистон” ба ҳалли масъалаҳои зерин бахшида шудааст: нақши тоҷикон дар равандҳои сиёсӣю этникии Афғонистон, масъалаҳо ва дурнамои ҳукмронии паштунҳо дар Афғонистон ва паёмадҳои он, таҳаввули ҷойгоҳи узбекон, ҳазораҳо ва умумиятҳои дигари миллию этникӣ дар ҳаёти сиёсии Афғонистон. Бояд гуфт, ки дар шароити муосири рушди ҳаёти ҷамъиятии Афғонистон падидаҳои мазкур масъалаҳои мубрами рӯз маҳсуб ёфта, тамоми сохторҳо, соҳаҳои муҳими инкишофи ҷомеаи анъанавии Афғонистон аз онҳо вобастагӣ доранд.

Дар охири кори диссертационӣ хулоса ва пешниҳоду тавсияҳо муаллиф оварда шудаанд, ки аз истифодаи амалии рисола ва аҳамияти он дарак медиҳанд. Ба андешаи унвонҷӯ беҳтар ва самаранокгардонии

низомии идоракунии Афғонистони муосир дар баробари тарҳҳои гуногуни назарияию илмӣ тавассути истифодаи таълимоти федераликунонии кишвар ва ташкили сохторҳои марбути чунин низом низ имконияти воқеият пайдо намуданро дорад. Аз ин хотир, зарурати фаҳмиши назариявӣ ва методологии он дар тафаккури илмӣ ба миён меояд. Диссертант талош намудааст, ки оид ба масъалаи таҳқиқшаванда ва паҳлуҳои гуногуни масъала таҳқиқоти фарогир анҷом диҳад.

Исматуллои Сунъатулло дар диссертатсия қайд менамояд, ки таҳқиқи таъсиррасониҳои омилҳои миллию этникӣ дар раванди сиёсии Афғонистони муосир ба қатори масъалаҳои муҳимми илмҳои сиёсӣ ворид мегарданд, ки пайваста муносибати нав ва равишу диди илмӣ тозаро талаб менамояд. Ин амал бо табиати он ҳамчун зухуроти маҷмӯӣ вобаста мебошад.

Дар баробари камбудии қисми диссертатсионӣ камбудии низ дорад. Аз ҷумла:

- хуб мешуд, ки диссертант ба мақом ва нақши тоҷикон ҳамчун мардуми бумӣ ва аксарияти аҳолии Афғонистон маълумоти бештареро пешниҳод менамуд;

- эҳтимолиятҳои таъсиргузориҳои Ҳукумати Тоҷикистон ба ҳолати миллию этникии Афғонистонро сарфи назар набояд. Зеро масъалаи мазкур ба вазъи минтақа таъсири муассир дорад.

Қисми диссертатсионӣ аз ҷиҳати назариявӣ ва амалӣ ҷолиб аст. Андешаҳои муаллиф доир ба масъалаҳои мавзӯи таҳқиқшуда мантиқан саҳеҳ баён гардидаанд ва аз ҷиҳати мазмуну мундариҷаи илмӣ низ устувор мебошанд. Таҳқиқи назариявӣ ва ҳолати амалии масъалаҳо моҳияти илмӣ диссертатсияро боз ҳам бештар мегардонанд. Диссертатсияи мазкур аз ҷиҳати сохтор ва ҳаҷми матн ба талаботҳои ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ аст. Натиҷа ва дастовардҳои таҳқиқот, ҳолату хулосаҳо ва тавсияҳои муаллиф дар

мақолаҳои илмӣ муаллиф дар маҷаллаҳои аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда ва маҷмуи конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ инъикос гардидаанд.

Диссертатсия маҳсули кори илмӣ унвонҷӯ ба ҳисоб меравад ва ба талаботҳо доир ба диссертатсияҳо дар мавриди дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм мувофиқ мебошад. Муаллифи он сазовори гирифтани дараҷаи номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

Муқарриз:

Номзади илмҳои сиёсӣ, дотсенти кафедраи Муносибатҳои байналмилалӣ ва дипломатияи Муассисаи таҳсилоти олии байнидавлатии Донишгоҳи славянии Россия ва Тоҷикистон

Пардаев С. А.

Имзои С. А. Пардаевро тасдиқ менамоям. Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси Муассисаи таҳсилоти олии байнидавлатии Донишгоҳи славянии Россия ва Тоҷикистон

Раҳимов А. А.

Суроғаи муқарриз:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, куч. Мирзо Турсунзода, 30
Телефон: (+992) 37 221-35-50 *.
E-mail: p.rektora@mail.ru